

Què és l'Art i què Constitueix el Valor Artístic?
Algunes aportacions a partir de la
teoria de la creativitat artística de Jon Elster

Jordi Tena-Sánchez

Grup de Sociologia Analítica i Disseny Institucional (GSADI)

Universitat Autònoma de Barcelona

Indira Centellas

Universitat Autònoma de Barcelona

L'estat de la qüestió

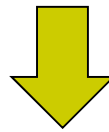
- Postura habitual:
 - L'art no es pot definir substantivament
 - Com a màxim, definicions “constructivistes”: art és allò que X consideri art.
 - No existeixen criteris de valor objectius i universals

- Però...implicacions molt greus i no assumides

La controvèrsia amb la definició de l'art

La suposada impossibilitat de definir l'art

- Definicions clàssiques criticades per essencialistes

- L'art no es pot definir...
 - *Open concept* (Weitz)
 - Expressió d'una ideologia nociva (Eagleton)
 - L'art és un invent de la Il·lustració (Carey)

- Però...
 - Hempel: *reconstrucció racional*
 - No s'entén què té de nociu tractar de definir els conceptes amb precisió
 - Que no existís la paraula "art" no significa que no existís l'art

La controvèrsia amb la definició de l'art

Les definicions constructivistes

- Només es pot oferir una definició “constructivista”
 - Institucionals: art és allò que una determinada institució (*artworld*) consideri art (Danto, Dickie). Però...
 - No són definicions substantives
 - Dins de l'*artworld* no hi ha consens sobre què és una obra d'art
 - Històriques: X és una obra d'art si i només si es troba relacionat amb altres obres d'art que precedeixen en el temps en un determinat context cultural (Levinson, Noel Carroll)

La controvèrsia amb la definició de l'art

Definicions estètiques

□ Definicions estètiques

- “either an arrangement of conditions intended to be capable of affording an experience with marked aesthetic character or (incidentally) an arrangement belonging to a class or type of arrangements that is typically intended to have this capacity” (Beardsley).

■ Criticades per ser massa àmplies i massa estretes:

- Disseny de cotxes de luxe? Art conceptual? *Ready made*?

■ Però el procés de definició d'un concepte és bidireccional, no unidireccional

- Són realment els *ready-made* obres d'art?

La controvèrsia amb la valoració de l'art

La suposada impossibilitat de valorar l'art

- No existiria cap propietat que ens permeti dir si una determinada obra d'art és transhistòrica i transculturalment millor o pitjor que una altra
 - *High art, apreciació estètica, emoció estètica, bellesa, gust* o qualitat serien productes de normes i ideologies i servien interessos de poder i dominació

- Però...
 - La simple idea de que existeix una activitat humana en la que no és possible identificar individus i casos millors/pitjors és contraintuitiva
 - Tot i que històricament s'ha menyspreat l'art popular o d'altres cultures en base a prejudicis, no es segueix que sigui impossible o pernicios trobar criteris de valor
 - De fet, uns criteris objectius permetrien valorar objectivament, deixant de banda els prejudicis

La controvèrsia amb la valoració de l'art

Teories estètiques

□ Concepcions estètiques

- Sorgeixen de la Il·lustració (especialment Kant)

- Propietats estètiques → Plaer estètic.

- Valor artístic = valor estètic

- Postures simplistes:

- L'únic que compta en una obra d'art són les seves propietats formals (Clive Bell, Clement Greenberg...)

- Postures matisades:

- El tema o missatge són rellevants si promouen o dificulten l'assoliment de virtuts estètiques (Beardsley)

□ Crítiques

- No poden donar compta de l'art conceptual, *ready made*...

- En moltes ocasions, independentment de les qüestions formals, valorem una obra pel seu valor cognitiu (Rowe)

La controvèrsia amb la valoració de l'art

Teories cognitivistes

□ Cognitivism

- Valor artístic principalment cognitiu (Beardsmore, Goodman, Walton, Noel Carroll, etc.)
- Les propietats estètiques serien simplement el mitjà amb el que l'artista transmetria el seu missatge

□ Crítiques

- Si l'únic valor de l'art és transmetre idees, llavors existeix un mitjà millor: l'argumentació lògica i basada en fets
- Gran part de l'art no pretén fer-nos reflexionar sobre res
- Sovint valorem bé obres d'art que ofereixen visions de la vida que considerem errònies
- Sovint valorem diferentment 2 obres amb un valor cognitiu similar perquè considerem que una és formalment millor

La teoria de la creativitat artística de Jon Elster

Creativitat, elecció i màxims locals

- Crear una obra d'art és un procés d'elecció sota restriccions (financeres, materials, polítiques, tècniques, convencionals...)
- Les restriccions *poden* fomentar la creativitat
 - En qualsevol cas no pot haver creativitat sense restriccions
 - **Sense elecció no hi ha creativitat**
- L'artista tracta d'assolir un *màxim local* (tracta de fer la millor obra possible donades les restriccions)
 - Assajos, esborranys, experimentació amb petites variacions...
 - Gènere o estil menor, obra mestra menor...

La teoria de la creativitat artística de Jon Elster

Les bases d'una definició de l'art i d'una teoria del valor artístic

- Valor artístic
 - **Valor cognitiu**
 - **Valor emocional**
 - **Emocions no estètiques** (alegria, tristor, por...)
 - **Emocions estètiques** (meravellar-se, astorament, admiració...)
 - Produïdes pels aspectes formals de l'obra (ritmes, ressonàncies, simetries, contrastos, repeticions...)
 - El principal valor d'una obra és emocional
 - Una obra pot tenir exclusivament valor emocional, però no exclusivament valor cognitiu
 - Una obra d'art pot produir només emocions estètiques, però totes les obres d'art han de produir emocions estètiques
 - Quan es produeixen ambdós tipus d'emocions, aquestes es reforcen
- **Concepte d'art: creació humana realitzada amb la intenció de produir una experiència estètica**

Algunes implicacions problemàtiques per l'*art modern i postmodern*

- Deixar a l'atzar les decisions que s'han de prendre durant el procés elimina la creativitat
 - *Tree Drawings* de Tim Knowles o *4'33"* de John Cage no són art

- Una “obra” sense propietats formals (creades per l'artista) no és art
 - *Performances*, art conceptual, *ready-mades*...
 - La pintura modernista (expresionisme abstracte: Pollock, Newman, Rothko...; *action painting*: Kooning; Escola de Washington: Morris Louis...) sí que és art, però té un escàs valor artístic.

- La originalitat o la innovació no són condicions necessàries ni suficients pel valor artístic
 - Art conceptual, minimalista, *pop*...